

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Váci-utca 11.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt
Félévre . . . . . 4 „
Negyedévre . . . . . 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Művelődés és vallás.

II.

Miután utolsó közleményünkben a történelmi fejlődés és a két nagy tünemény természetes alapján általánosságban jeleztük a művelődés és vallásnak egymáshoz viszonyát, említettük, hogy a zsidóság fejlődése utján jellemzetes módon idézett elő kitéréseket az általános menettől. Ennek okát azon körülményben találjuk, hogy a Mozesféle Istenről alkotott fogalom nem a képzelemnek a természettüneményekről nyújtott magyarázatából ered; a zsidóság kezdettől fogva észvallás volt, amennyiben az értelem fogalmaiból származtak vallás és erkölcsi képzetei, melyek az ész következtetéseivel és konkluzióival összehangzottak.

Az istenben való hit megrendíthetetlen alapjára építette fel a Mosaismus hittanát és — mindenkor feltételezve az istenhitet — nem ellenkezik semmi- ben sem az értelem követelményeivel. Annál könnyebben és bensőbben, mint a hogy a mythologia képzelem alkotta szüleményeivel történt. Ez az, mi a zsidóság hittanainak évezredekken át biztosította az állandó fenmaradást, számára két testvérvallása felett részleges győzelmet szerzett és a művelődéshez való sajátos viszonyát idézte elő.

Ki e fentebbi jellemzést kétségesnek tartja, tekintsen csak előítélet nélkül a tanok részleteibe. Létezése az egyetlen, végtelen és azért testetlen, mindentudó és mindenható Istennek, ki a világ és minden lénynek teremtője, ki gondviselés és megtorlás, az embernek isteni képmás volta, mely akarat szabadságában és erkölcsi tudatában nyilvánul, az emberiség egysége és minden tagjának Isten előtti egyenlősége, a jog és szeretet gyakorlásában foglalt szentesítés stb., oly tanok és fogalmak, melyek az értelem tapasztalatok alapján alkot következtetéseivel, valamint a szív érzelmeivel nem ellenkeznek. Amint az istenben való hitből indulunk ki, mindenki

észszerűnek fogja elismerni e tanokat és fogalmakat és szíve mélyében fogja érezni igaz voltukat.

Ennélfogva lép előtérben mindenütt a zsidóság azon követelménye: Ismerd meg és vedd szivedre, mi mellett újból hangsúlyozzuk, hogy ezen megismerés az istenben való hit, az istenfélés alapján kell, hogy legyen és maradjon. Ennélfogva kötelességévé tettett e tanok minden követőjének a kutatás, minden atyának gyermekei oktatása — tehát nem szólhatni vakhitű hagyományról, melyet titokzatos tradícióként fogadnak a papok szájából, melyet úgy és másképp nem, amint a pap tanítja, kell, hogy fogadják és fentartsák.

Külsőleg is megvalósul ezen körülmény. Mert e vallás történelmi alakulásában is Isten metafizikai fogalma az egyetlenegység, t. i. Isten a meg nem változó lény, kit a nép szája örökkévalónak nevez; valamint számba kell vennünk a tiz parancsolat valláserkölsi alapját, a politikai és társadalmi alkotmányt, mely elsőnek, minden más vallási szabályzat előtt hirdettetett.

Kitűnt azonban nemsokára, hogy a néptömegek ezen észszerű fogalmak és tanok felfogására szellemileg még nem elég képzettek, nem foghatják fel, nem tehetik életelemüké és meg nem őrizhetik. Szükségesnek mutatkozott ahhoz, hogy az isteni hit a tömegben meggyökerezék és magához lánczolja az, hogy jelképes kultus állíttassék fel, mely a nép képzelmei szerint jelképes cselekedetekben és előadásokban tüntessék fel és véssék a szívekbe Isten eszméjét. Még azon eredeti szándékkal is fel kellett hagyni, mely szerint a családok elsőszülöttei lettek volna a művelődési funkciók végrehajtói és így a vallásosság zászlóvivői, a mennyiben tényleg erre képteleneknek mutatkoztak. Szükségessé vált tehát alkotása a papi rendnek, melynek fennállása az isteni hit fentartásával lett összekapcsolva, mi mellett gondoskodtak arról, hogy politikai és társadalmi hatalma lehetőleg megszoríttassék, miért is lehetlenné

téttett papoknak a földbirtok és a papok kizárásával az összeségnek és a községeknek biztosított az autonomia.

A zsidóságnak a történelem fejlődésében továbbra is helyeseknek bizonyult jellemvonásai két nevezetes-eredményt kellett elérniök. Az első abban állott, hogy a művelődés a zsidóság alapfogalmaival és tulajdonképeni hittanával soha összeütközésbe nem került és ekképen utóbbit a kultúra valósággal meg sem támadhatta, mert hiszen mindkettő alap-eleme, az értelem uralma, ugyanaz volt. Csak akkor, ha a művelődés tendenciája maga az Istenben való hit ellen támadt és küzdött, szállt szembe vele a zsidóság.

A második eredmény ellenben az volt, hogy különböző korszakaiban közel volt a zsidóság is azon veszélyhez, hogy kultusából alakiság fejlődik, mely annál hatalmasabbá lett, mentől inkább halványult el és tűnt el a jelképiesség felfogása és, ugyannyira, hogy a symbolumokban rejlett hittani és erkölcsi eszmék a néptől elidegenitettek. A továbbhaladó művelődéssel mindinkább megújultak az ilyen formalismus elleni támadások.

Erre nézve a propheták korszaka nyújt első példát. Különösen Dávid és Salamon uralkodása folytán történt nagyobb művelődési mozgalom az izraelita népben. A körülfekvő legnagyobb nemzetekkel, mint minők voltak a phöniciabeliek, egyiptomiak, syriaiak összeköttetésbe léptek, terménycserét űztek, sőt az előbb elzárt határokon fényűzés is hatott az országba, a zsoltárvéltészet és zene több dalos család általi fejlesztése, a praktikus élet tapasztalait kifejező példabeszédek, a világi költészet melynek csak némi nyoma maradt, pl. az epithalmiak (zsolt. 45), az építészet átültetése templomok paloták és kéjlakok építésével, a kertészet fejlesztése stb. tanubizonyosságát nyújtják Israel kulturfejlesztésének. Juda és Izrael későbbi királyai alatt ezen törekvések bizonyára továbbra haladtak. De kettős következményei voltak. A pogányság terjedése azon országokból, melyekkel szorosabb összeköttetésben voltak, valamint az alakiaság a meglevő kultusban.

Mindkét mozzanat ellen küzdöttek a proféták. Mély lelkesültséggel iparkodtak, hogy a vallás-erkölcsi tanokat felébresszék a nép tudatába és befektessék szívébe. Az érettebb értelmet, a természetet és történelmet használták fel arra, hogy felvilágosítsák az elemeket, hogy kiszorítsák a pogány képzeteket, hogy Istenről, jámborságról és erényről tisztább fogalmakat ültessenek a kedélyekbe. Másrészt nagy szigorral harcoltak az elterjedt alakiaság ellen, az ámitó vsgy téves vallásgyakorlat ellen, az erkölcsi tisztatlanság, igaztalanság és bűn ellen. Csak el kell olvasniunk Jesais első fejezetét, hogy láthassuk, mint ítéltek el a képmutató jámborságot profétáink, kik

a hivatalos kultus minden módját elítélték, ha nem járt igazsággal és szeretettel, roszutra való megtéréssel, tiszta erkölccsel. Kétségkívül ők is fenntarták tartani Mózes törvényeit és a vallásszervezetet, de azoknak, hogy becsesel birjanak és hatással legyenek, kell, hogy kemoly vallásossággal és szigoruan erkölcsös tartalommal legyenek áthatva. Különösen II. Jesais azon beszédében mutatkozik ez, melyet a böjtölésről és szombat ünneperől tartott. Ha látjuk tehát, hogy a psopheták buzgósága elérte azon czélt, melyet szem előtt tartott, hogy a nép tetemes részét megőrizte az isteni hit számára és hogy a pogányság teljesen eltűnt Israelből. Ezt a kultúra befolyásának kell tulajdonitanunk, mely a száműzetésben tápot nyert részint más nagy nemzetekkel történt érintkezés által, részint azon ellentét által, mely vallás tekintetekben a zsidó nép tudatában fellépett a pogány népekkel szemben, melyet különösen a samaritanusok a templom újraépítésétől való elutasításában láthatunk, mely elutasítás hiszen anyagi károkkal járt. —

Itt is haladása, új, kiválóan kiterjedt alaki fejlődése a vallási létnek állott be, annál kiterjedtebb, amennyiben a társadalmi, különösen a jogi terti is magába foglalta. A talmudismus nagy processusa vette kezdetét, mely első korszakában a még önálló nemzet viszonyalban és helyzetében lett alapot, később pedig a függetlenség elveszte után és a zsidó törzsek teljes szétszórátása után részint gyakorlati, részint elméleti czélokat követett.

Hogy a mesterek elsői vallás-erkölcsi alapon állottak, leginkább a Pirkeaboth gyűjteménye bizonyítja; minden tanító élet tapasztalait és meggyőződését egy mondásba foglalta, melyet tanítványainak adatát. Különben is feldolgozta a talmudismus a vallás-erkölcsi eszméket, bárcsak a képzelem öltönyében, a midrasban, amint ezt részint a két talmudban szétszórva, részint külön gyűjteményekben megvan. De a tulajdonképeni törvény feldolgozása elvál ezen talajtól, amennyiben kasuistikus módon, bizonyos ész-tani szabályokkal, az ethikus tartalom és czél tekintetbe vétele nélkül tárgyalja a törvényt, melyet a legaprólékosabb felosztásig követ. Ez természetszerűleg oda vezetett, hogy az egész vallás jognak tekintett és az egyéni lelkiismeret köréből kiemeltetett. E nagy formalismus hatása abban állott, hogy ezen kifejlett étetszabályzattal a zsidó tömeg a monotheismus körében fentartatott és mindenütt, minden időben külön vallási élet tudatában tartatott meg, ugyanannyira, hogy ellentétes vallások és a legkülönbözőbb nemzetiségek közepette elegendő ellentállási képességgel birt akkor is, midőn a kizárátások és üldözések kora kezdődött. Másrészt a talmud folytonos kutatása és fejlesztése, annak terjedelme, ész-tani kezelése, sőt a benne foglalt ellenmondások azt ered-

ményezték, hogy a szellemi élet fentartatott és folytonosan ébresztetett és táplálattott.

Az eredmények kétségkívül nagy fontosságnak és minden körülmények közt rendkívüli történelmi becsét kölcsönöznek a talmudnak. Erélyének érdeméül írható, hogy, ha idő multával, midőn a zsidók az új művelődési mozgalmakkal mint minők voltak az arab és spanyol-keresztény, közel érintkezésbe jöttek, csak nagyon kevés egyénben mutatkozott a talmud formalismus ellen oppositio és inkább oda törekedett a művelődés, hogy új öntudatra ébressze a zsidó hit-tant és kiegyezze az uralkodó bölcsélettel és legfeljebb czélt és indokot kerestek a törvényekben, mint azt Maimorides is, nem épen nagy sikerrel, megkísérelte. És mégsem volt ez uton teljesen kielégíthető a művelődésből újra ébredt szellemi élet. Azért azon törvény szerint, melyet láttunk, hogy a művelődésben működik, a vallási nézetek új szárnya indult meg. Egyedül az értelem működése az akkori ember előtt nem volt elegendő, és így magyarázható meg, hogy az adott alapon a képzelem segítségével a elfelletti világnak új phantastikus magyarázatát kísérelték meg a kabbalával. Istent és a világteremtését, az embert, és az előbbi kettőhöz való viszonyát phantasmagorikus alakokban látták, melyek ugyan csatlakozni kívánnak a biblia szavakhoz, de önkényes képekhez és képzetekhez használják. Természetszerűleg ezen rendszer az emberek előtt nagy ingerrel birt, és tehetségükhöz képest foglalkoztatta őket, annélkül azonban, hogy a létező vallási létbe behatoltak volna úgy, hogy a hagyományos zsidóság a nagy többségnél sértetlen maradt, A mellett azonban nem maradhatott elv, hogy ily csodálatos és különös nézetek csakhamar a való életre gyakoroltak befolyást, hogy csodahit és babona csatlakozott hozzájuk: Talismanok, különös cselekedetek, csodatételek Isten szóbeli, vagy írásbeli nevével nagy terjedtséget nyertek. Ez pedig annyira ellenkezett a zsidóság szellemével, hogy az egész rendszer elleni küzdelem el nem maradhatott. Elvesztette talaját az egész zsidóságban, ellenben azonban, formalismussá fajulva a chassidimék sektáját hozta létre, mely a keleturópai országok leg-tudatlanabb és legműveletlenebb zsidó tömegeiben még most is számos hivet számol.

Igy haladtunk a jelenkorig. Épen a hagyományos orthodox zsidóság, szigorú gondolkodásmódjával, minden mozzanatát átölelő állandó életszabályaival lassanként elnyomta a szellemet és korlátozott minden szabadabb mozgalmat. Merevség állott be, melyet szükségképen reakció követett, azon képesség, magát belőle kiküzdeni és melynek a létező kulturvilággal való érintkezés után általános és gyors változást kellett előidéznie. A szellem rúgói annál könnyebben szabadulnak a rajtuk nyugvó tehertől, mentől nyomasztóbb volt — mihelyt csak felébred bennük a

szabadulhatás lehetősége. Nem talány tehát, hogy az egyszer megindított mozgalom Közép- és Nyugat-Európa zsidóságát csodálatos gyorsasággal megragadta úgy, hogy évszázad folyamán oly művelődést öltött fel, mely az öt körülvéve nemzeteknek évezredes szellemi mánkájukba került. Ki csodálkozik azért, ha e nagy változás, mely az egész tömeget eddig szigoruan megőrzött alapjaiból felemelt és teljesen másra helyezte át, a zsidók vallásos nézeteire és életére mélyenható befolyást gyakorolt? Nem akarjuk ezen fejlődés történetét követni. Előbbi czikkünkben jeleztük azon szellemi erőket, indokokat és látásokat, melyek a modern művelődés, nevezetesen a valláshoz viszonyítva napfényre kerülnek. A zsidóságban is működtek. Itt azonban még két különös mozzanat volt. Az új életkellékek, melyek a zsidók számára fennállottak és a szellem követelménoei, melyek úgy az általános műveltség, mint a tudományos és kritikus tendenciából indultak ki. Mindkét mozzanatnak a zsidóságban egyedül uralkodóvá lett és évszázadokban át érintetlen formalismus ellen kellett küzdenie és gyorsan hatnia. A modern művelődésnek tehát kettős hatása volt a zsidóságra.

Még a legfejlettebb észirány, a mint az istenben való hithez ragaszkodott, nem tehetett észrevételt a zsidóság tanai ellen; inkább azt eredményezte, hogy a hosszú időn át elhanyagolt tan- és gondolat-tartalma a zsidóságnak újból felszínre kerül, világosított és rendszeresen keresztüldolgoztatott, úgy, hogy a hives öntudatában kiváló helyet és sokakban lelkesült elismerést talált, egyáltalában a vallás lényeges részének tekintetett. Magától értetődött, hogy e mellett a középkori és kívülről felvett vonások tisztítása is létrejött.

Ellenben sok tekintetben tulságos mértékben működött a műveltség felbontólag, sőt rombolólag a zsidóság eddigi alakosságára. Az előirt szertartások megtartása, a hagyományos életszabályzat követelése a tömeg nagy részénél alábbhagyott, vagy épen eltűnt. A nyilvános és házi istentisztelet elvesztette kötelező erejét és a vallási szellem eltűnt a családi életből és minden új nemzedékkel mindinkább tűnedezni fenyeget. Itt is tehát jótékonyan és egyszersmind hátrányosan mutatkoznak a modern kultúra hatásai; szabadító ereje bujtogatóvá és rombolóvá lesz. De azért fel nem szabad adnunk sem a reményt, sem a bátorságot és ellentállást. Feladatunk annál tisztábban tűnik ki.

A vallás halhatatlan és a zsidóság annál inkább, amenyiben magvában meg nem támadhatja a kultúra, mig ez nem téved atheismusba, materialismusba. Tötörekvésünknek tehát oda kell hatnia, hogy mozdítsuk elő a szellemek visszatértét a zsidóság tan és gondolattartalmához, hogy felköltsük és tápláljuk irányában a lelkesedést és különösen, hogy vissza-

vezessük azon forráshoz, melyből eredetileg kifolyt, Izrael ősrégi irataihoz, továbbá oda kell hatni hogy lényeges elemeit lehetőleg fentartsuk, elemi jelentésükben felfogjuk, hogy társadalmi és erkölcsüzcélokra felhasználjuk, be szükség esetén az idő szelleméhez képest megváltoztassuk. Mindenekelőtt itt érvényes az mit az előbbi cikkekben bizonyítottak hogy átalakulás közben vagyunk, melyben pedig bezáró munkára nem gondolhatni inkább régít és újat kell összekapcsolni, míg a ellem fejlődésével kiképződnek azon tendenciák és formák, melyek a jelenkornak megfelelnek. Nem tökéletesség ez hanem minden fejlődés egyszerű, törvényszerű menete. A felforgatás, mint minden radikalizmus többet ront, mint épít és új épületnek állandó alapot nem nyújt. Amennyire magasztos is avallás tana, nem nélkülözheti a tömeg számára az alaki tüneményeket; kell, hogy látható és az alak képében érthető legyen.

Törekedjünk mindenütt csak a bensőségre, fogalomban és szóban, tanításban és cselekvésben! —

Eötvös Károly.

A mult vasárnap tartott népgyűlés hőse Eötvös Károly volt. Szónoklata az óriási néptömeget magával ragadta és az a szünni nem akaró taps mely beszéde után felharsogott, ama lelkesedést tolmácsolá, melylyel a tömeg a szónok iránt viseltetett.

Eötvös Károly ismét népszerű lett. Az antiszemita sajtó nyilai nem sebeztek meg halálosan, neve fényesebb mint valaha és a nép bizalma szilárdabb, mint négy év előtt, mielőtt a tiszta-eszlári védelemre vállalkozott.

És mi okozta ezt a fordulatot?

Nem a Janszki ügy, mely őt néptribunná avatta; mert hiszen ha csak az a tény hogy ő a Jankzki ügyben a megsértett nemzeti érületnek nyilvános kifejezést adott, elegendő lehetett volna a népszerűség, a bizalom vissza hódítására, akkor Verhovai Gyula bizonyára szintén kilépett volna a porondra, hogy defektusait kireperálja.

Kétségtelen tehát, hogy Eötvös Károlynál egészen más indokok működtek közre.

A gyűlölet, mely őt nyiregyházi szereplése miatt környezte nem volt őszinte, hanem csak az antiszemita sajtó által szított pillantnyi szenvedélynek vak kitörése.

A gyűlölet nem volt kiérdemelt, hanem csak mesterseges uton provokálva és ezért meg kellett szünnie, mihelyt a szenvedélyek lecsillapulásával a józan gondolkodás az igazságosabb megítélésnek útjait egyengetni kezdék.

Mikor ezt a fordulatot konstantáljuk egyuttal szükségképen rá kell mutatnunk egy másik jelenségre, mely e fordulattal okozatos összefüggésben áll.

Értjük az antiszemitizmus hanyatlását. Vannak ugyan vidékek és városok, a hol ez a kórság még mindig követeli áldozatait, de az ország legnagyobb részében az antiszemita jelszavak már majdnem egészen megszűntek a hitelük.

Mikor a jelen parlamenti ülészek elején Eötvös Károly a házból kimaradt és Istoczy párthivei megszaporodva vonultak a magyar törvényhozás csarnokába, akkor az antiszemita vezére kérkedve mondá; „Én ülök Eötvös helyére, mert én voltam az, ki őt a parlamentből kiszorítottam!”

Hogy Istóczi meddig fog ülni azon a helyen a honnan Eötvöst „kiszorította“, azt a jelen viszonyok közt már előre megmondhatnók; sőt még hozzá tehetnők azt is, hogy talán már nem sokára itt lesz az idő, hogy Istoczy nem csak Eötvös helyét nem fogja többé elfoglalni, hanem hogy kénytelen lesz a parlamenten kívül meghuzni magát valahol ép úgy, mint Verhovay Gyula, a ki már is kerüli a nyilvánosságot, mert ki van zárva mindenünnen, a hol a nép, a nemzet valódi érdekeiről komolyan van szó.

Liszt Ferenc gyermekkorából

Sopronytól két óra járásra, egészen a magyar határon, erdős hegyek által-övezett völgyben fekszik Lakfalva község. Jelentéktelen kis hely, a földrajzi tankönyvek nem ismerik nevét és mégis nevezetes, mert ha Doborjáné is a dicsőség, hogy a világnak Liszt Ferencet szülte, de a nagy zenész igazi szellemi születéshelye, lángelméjének legelső bölcsője — bár kevesen tudják — Lakfalva marad. Itt kapta lelke az első szikrát, mely azóta annyifelé gyújtott csodálatot és lelkesedést.

Lakfalva zsidó község, a legújabb ama „hét község“ közül, melyek Soprony egyetlen községéből állottak elő idővel. Mintegy 160 évvel ezelőtt nem volt több egyszerű praediumnál, egy vadászkastélylyal, melyet I. Lipót császár a vérpadon kivégzett Nádasdy gróftól konfiskált s Eszterháznak adott. Történt azonban ez időben, hogy Soprony város keresztény polgárai egy Jomkipur ünnepén, míg a zsidó hitsorsosok zsinagógájukban imádkoztak, vesztőkre esküdve össze, elhatározták, hogy kiirtják őket. A monda szerint Eszterházyt, ki akkor Kismartonban parancsnokolt, álmában feltűnt jelenés figyelmeztette a veszedelemre. Rög-tön megindult ezredével Kismartonból Sopronyba, hogy a fenyegetett zsidóknak segítséget vigyen s őket jószágaira telepítette. Így jutott közülök Lakfalvára is és pedig a leggazdagabbak, a kik ellen a nép legjobban fel volt ingerülve. Itt formális zsidó várost alapítottak, szabályos utcákkal, négyszöketű tórral, mely csakhamar az egész környék terménykereskedésének központja lett. Egész falvaknak vált így a kis község piacává. Vasárnaponként, mikor a külső forgalom szünetelt, rendszeren a felrakodás vette kezdetét és ilyenkor élénk mozgolódás képét tárta föl a kis falu. Megrakott szekerek, gyapjuval, gabonával, bőrökkel álltak a házkapuk előtt. A vidéki nép mint egy vásáron nyüzsgött, járt fel s alá, hogy bevásárlásokat tegyen vagy üzleteket kössön, vagy az uriszék előtt adja elő ügyes-bajos dolgát. E vasárnapokon a sopronyi székesegyháznak sem volt annyi áhitatos látogatója, mint a kastély kápolnájának.

A község izraelita lakói közt jóllétben és műveltségben messze kiemelkedett a H . . . család. Övé volt a

legszebb ház a legszebb utczában, csaknem kastélyhoz hasonló, sima koczká padozattal, diszes homlokzattal, széles lépcsőkkel. Fényes fogat és livrés cselédség is állottak a család rendelkezésére.

A H... családdal szoros baráti viszonyban állott Liszt Ádám is, az Eszterházy-uradalom doborjáni tisztartója, ki alig háromnegyed órányira lakott a helységtől. Sokat megfordult a művelt zsidó családnál, mely jótékony-ságáért, minden felekezeti elfogultság nélkül való modoráért keresztények előtt is népszerűségben állott, s ilyenkor magával hozta fiát, a kis Ferenczet is, a ki a családnak vele egy vivású, Károly nevű egyetlen fiával hamar barátságot kötött.

Egy nap kocsizörgés hallatszott a doborjáni ut felől s csakhamar bekanyarodott az egyszerű tisztartói fogat a szélesre nyitott kapun. Liszt volt az, fiát, a hat éves Ferenczet fogva kézen. A család otthon levő tagjai rögtön elébe siettek s az első szívélyes üdvözlés után megszólalt Liszt:

—Reméllem, nem veszik rossz néven, hogy Ferit is magammal hoztam. Megigérttem neki születés napjára, ha szorgalmas lesz. De most mindenekeelőtt arra kérem Rezsín kissasszonyt, hogy mutassa meg neki a zongorát. A fiúnak roppant nagy hajlama van a zenéhez, ebben ismerék benne fiamra. Hiába én is azt hittem fiatalkoromban, hogy számok helyett kotákat fogok írni.

Miután az okos, szép gyermekek összecsockolták a család tagjai a házi kisasszony magával vitte szobájába s nemsokára szilaj csárdás hangjai hallatszottak át a terembe, mert a szép Rezsín kitűnően játszott zongorán.

Mielőtt még a darab bevégeződött volna, észrevétlen megnyílt az ajtó s az öreg Liszt kíváncsian tekintett be rajta. Észlelni akarta a hatást, melyet a zene hangjai fiára tettek. De minő hatás volt az! Ott állt a kis Ferenc, halványan, felgyuladt szemekkel, kis melle pihegve zilált, mint ha egyszerre látnoki ihlettel sejtette volna meg egész jövőbeli hivatását. A mint az utolsó akkordok elhangzottak, atyja hátulról átölelte s forró csókat nyomott homlokára. Felriadva fordult hátra, megragadta atyja kezét s a mint megcsokolta, mély sóhaj szakadt ki kebléből. Benne volt ebben a sóhajban lelkének minden vágya, életének minden célja. Rezsín kisasszonynak tovább kellett játszania, míg Ferenc atyjához simulva, ábrándozva hallgatta.

Természetesen ebédre is ott maradtak. Ebéd után a társaság újra a zongoraszobába lépett. H... most nyájasan fordult a kis Ferenczhez:

— Neked ajándékozom születésnapodra ezt a zongorát, csak engedd, csak engedd, hogy még egypár hétig itt maradjon, a míg Bécsből újat rendelék.

A fiu meghatva mondott köszönetet s azóta a várva-várt napig minden vasárnap vendége volt a lakfalvi zsidó házában.

Végre elérkezett a nagy nap. Nagy társszekér kanyarodott be a doborjáni tisztartói lak udvarára. Egy háromszegletű szekrényt óvatos figyelemmel emeltek le róla.

A cselédek meglepetve kérdezősködtek, mi lehet az. Senki sem tudott más választ adni, mint hogy H...-tol hozzák Lakfalváról.

A zongora volt.

Két évvel utóbb Liszt Ferenc megkezdette első nyilvános hangversenyeit.

Hetven év folyt le az óta. Sok minden megváltozott. Lakfalváról elköltözött a jólét és gazdagság. Egy oda való izraelita most Bécsben palotával bír egy főhercegé mellett, s a gazdag H... egyetlen fia, mint elárusító halt meg egy cipőraktárban Bécsben.

És Liszt Ferenc?

Fájdalom ő sines többé köztünk ;de a fényes pályafutás, melyet megfutott, dicsőséggel övözi gyermekélete színhelyét s a gyászban, melyet a nemzet érez, melyhez tartozott, az egész művelt világ osztozik.

T A R C Z A.

A zarándok kalandja.

— Elbeszélés. —

Írta: Schragge Lajos.

A nap tüzes golyója a láthatár nyugoti széle felé hajolt. Gyönyörű kék, felhőtlen volt az ég és lassan haladt pályáján a tűzgömb izzó sugaraival perzselve a szinte égő leget.

Nincs a tágas sivatagon hogy, viz, növény. Hosszan elterjedő sárgás síkság és rajta egyéb sem, mint egyetlen ember, ki lankadtan vánszorog utján, alig tarthatva fenn magát a burzasztó hőségben, forró homokban.

Erőtelmes férfi, fenséges alakkal, hosszú, őszülő hajjal, göndör szakála egészen övéig terjedt. Szeme mily éles tekintetű, mily piros arcza, mily fehér mélyen barázdált homloka, mily merész hajlásu orra! Öltözete sajátosság keveréke a nyugati és keleti ruházatnak, mely utóbbihoz tartoztak kaftanja és tuzbanja; avében volt perzsa írő eszköze, mely mellett jó damaskusi penge és ennek társaságában bassorai tör rejlettek; fél kezében vándorbot, hátán víztömlő, baljában nem épen nehéz csomagot vitt.

Már néhány napja, hogy a pusztát járja, tömlője üres, élelmije megfogyott. Nagy erőlködéssel járt, mert homok és nagy lépten nyomon emésztették fel erejét. Dél-nyugat felé tartott: szeme folytonosan kereste az ut célját. Tekintetében félelem tükrözött vissza, Jaj neki, ha a holnap itt leli és mást nem lát, mint a sivatag halvány-sárga területét. Egy éj még és elveszett. Nem volt már hozzá elég ereje, hogy elűzze kardjával a sakált és orosz-lánt és legveszedelmesebb ellenségét, az álmot. Éhség és szomjuság örüléssel fenyegettek.

— Hát csak azért jöttem volna, hogy e sivatagban leljem halálomat, hogy vadak áldozatává legyek? Azért hagytam el Hispánia kéjtelt virányait, Italia gyönyörű ligeteit, a romba heverő Hellaszt: Zion romjain sirtam, bámultam az ókor építményeit Nilus partján, elmentem

Arábia pusztáin keresztül az Ur hegyéhez, a Sináihoz, átkeltem a nagyfolyón, amelyen járt ősatyánk Ábrám, midőn oda indult, honnan én jöttem; megláttam Babel sivárságát az ordasok és párduczok lakát; üdvözöltem a hatalmas Tigris és indultam Bassora tündérszigetére — és most e isszönyatos sivatagban veszszek el?... Elő megmondták és intettek bassorai barátaim, de rájuk nem halgattam... dehát tehettem másképen?

— Mi lesz ennek vége? Hozzád emelem kezeimet, kitől segítség érkezik. Oh, de nincs, nincs segítség!

Hirtelen megállt a Tekintetét dél nyugat felé meresztette, kezét szeme felé tartotta, hogy jobbn láthasson.

— Valóság ez, vagy a délibáb tündére kegyetlen játéka? Tulcsigázott képzelmem rajzolja-e ide, mit látni oly forrón kívántam, vagy meghallgatta Isten esdeklésemet?

Sietett, alakja felegyenesedett, ruganyosabbakká lettek izmai. Oh, csodálatos módra nyitja az ember erejét a remény, a remény, hogy megmenekülünk a veszélytől, mely végzetessé válni fenyegetőzik.

Minden lépésével változott valami a délnyugoti látathatáron. A sivatagot jelző halványsárga sáv meg-megszakadt, más színek kerültek felszínre, zöld és ezüst, melyek növényre és vízre vallottak, széles és nyulánk alakokati látott a vándor. Ismét egy óráig ment. Akkor már gyönyörű kilátás tárt eléje, kiszámítgatta, hogy fél óra múlva eléri a sivatag határát és eléri a nagyszerű tájat. Viruló rét és erdők emelkedő domdok, pompás paloták, kertek kéj lakok, jobbra és balra, előtte pedig gabona földek terültek el, melyek látterét nagy város falai és minaretjei határolták; majd majd terjedelmes víztükör ezüstje csilámlott fel megettük. Mily látvány ez volt a zarándoknak, ki három napja, hogy egyedül járt a sivatagon.

Tartania kell tőle, hogy a város kapuját zárják.

— Az nagyon rossz volna, mondá magában, mert Amozal kapui aligha tesznek kivételt, befognak záródni napnyugtával és a sultánnak sem nyílnak meg hajnal előtt. Még egyszer szabad ég alatt kellene hálnom, pedig nagyon rossz volna, ha csak véletlenül bajtársra nem akadok, ki falat kenyeret nyújtana... .

Dehát, ha el is érem az éj sötétében az ismeretlen város utait, hogy találjam meg a ros hakohelt, kinek bassorai barátaim ajánlottak? Bajos, nagyon bajos. De gol el adonai darkecha, mutasd utadat örökevaló! Majd csak meglátom, mint leszek.

Tovább füzte gondolatait.

Csekély kivétellel megáldotta az Ur, dicsértessék szent neve, utamat; hitsorsaim mindenütt szívélyesen, sőt örömmel fogadtak, lakást és ételmet nyújtottak, elláttak egy helyről a másikra levelekkel, melyekkel én, a szegény rabbi a Pyreneusok örökhó borította hegyeitől elhatoltam Perzsiáig. De most elértem czéloomat; még csak azt a helyet kívánom látni, melyen a szent király és dalnok, melyen Dávid utóda él, hogy szemközt álljak vele és a távol nyugot üdvözetét adjam át neki. Azután visszatérek hazámba. Oh, vissza fogok-e oda találni? . . . Igen, meg-

áldotta Isten utamat hiszen avval boldogított, hogy a szent templom romjain beszélhettem testvéreimhez, fürödhettem Jordán habjaiban és térdelhettem ott, hol egykor Mózes állott, midőn Isten szavaitól reszketett a világ. . . Miért tartsak tehát attól, hogy itt a czélhoz oly közel szerencsétlenné válnék utam, hogy el nem fognak fogadni, hogy elfognak utasítani.

Igy nyugtatta meg önmagát a zarándok és felvidulva ment tóvább. Széles, jó karban tartott út, melybe mindenütt kisebb utcák torkoltak. Ezekből ömlött a sok gyalogos, lovas, kocsi, majd egy-egy karaván vonult el tevéivel, majd gazdagon díszített öszvérek, majd meg pompás díszű katonák járták az utat. Elhaladtak a fáradt utas előtt annélkül, hogy figyelembe vették volna.

A dús növényzet helyébe nyári lakok, falvak, kunyhók és paloták léptek. A nap tűztengerbe szállt alá. A kék égen csüggött a teli hold elárasztva a vidéket ezüst fényével.

Most már közel volt a vándor a városhoz.

Már azt vizsgálta hogy be mehet-e még a kapun; mikor váratlanul három lovas állt előtte, kik közeltek a bokorból vágattak elő. Kardjaikat mellére szegeztek és mennydörgő hangon kiáltottak feléje: Megállj!

Holtra ijedten állt meg.

Az, ki legelőkelőbbnek látszott a három közül hosszasan vizsgálta a zarándokot. Azután társaihoz fordult:

— Ő az!

Ezek leugrottak lovaikról és megragadták a szegény utast, ki legkissebb ellentállást sem fejtett ki. Vezérük elé vitték.

— Neved Benjámín, kérdé ez szigoruan.

A zarándok hallgatott. Arról gondolkodott, hogy igenlőleg, vagy tagadólag válaszoljon-e. De megfontolva, hogy ugy látszik, miutha ismernék, és nyílt vallomás csak sorsa enyhítésére szolgálhat, a lovas másodszeri kérdésére igenlőleg felelt.

— Nos mond tovább, mint hívnak, hogy biztos legyen benned.

— Erre is válaszolt a vándor. Ben Jonahnak hívnak.

A lovas most sem elégedett meg.

— Tovább!

— Di Tudela.

— Akkor jól van. Hirtelen kirántotta az egyik lovas vándorunk kardját és törét, ugy, hogy csak író eszköze maradt meg. A másik lovára kényszerítette és önmaga megéje ült.

A vezér ezüst sipjával jelt adott és a sikságból néhány lovascsapat közelgett, melyek ugy látszik különböző pontokon várták a jelt. Az előbbi három lovashoz csatlakoztak és azután mindnyájan a városba vágattak.

A fogoly látta, hogy várták, sőt, hogy nagyon is jól ismerték. Természetesen meg nem magyarázhatta magának, hogy a különös dolgok mit jelentsenek.

Annyi bizonyos volt előtte, hogy nem díszes fogadtatás kedvéért küldték elébe a lovasokat.

Midőn a csapat a kapu közelébe érkezett, balra tért és sűrű lombozatú fasorban haladt, mely a város nagy része körül vezetett. Végre magas falba ékelt ajtó előtt állottak meg. A vezér sipjába fujt, az ajtó megnyilt és beengedé a lovasokat széles, kövezett folyosóba, mely sötét volt, mint az éj.

Ismét kapu nyilt és széles kavicsos utra érkeztek, mely kert közepére vezetett. Ez ut végén megállottak, háromszoros kopogtatásra porta nyilt fel. A vezér leszállt, Benjamin ben Jonah di Tudelát hasonlóra készítette, bevazette a ház egy fényesen világított és diszített szobájába és szótlanul magára hagyta, rázárva az ajtót.

Benjamin hosszasan tekintvén meg a drága szőnyeget, függönyöket, lámpákat egyik dagadó, magas nyugágyra dőlt le. De gyorsan felugrott, mert egyik sarokban estebédet pillantott meg, melyből néhány falat kenyeret és gyümölcsöt mohón megevett.

Azután újra lefeküdt és sajátságos helyzete felett elmélkedett. Meddig? nem tudhatni, mert lassan-lassan becsukódtak szemei, elaludt és a legkülönb képek játszotak körül álmában.

(Folyt. követh)

H I R E K

Ujabb zsidóellenes zavargások. Déloroszországnak Torgovicze nevű városkájából jelentik a következőket: Julius 18-án (vasárnap) Torgoviczében országos vásár volt, a melyre sok paraszt jött a szomszéd községekből. A torgoviczei és más helységekbeli kereskedők legnagyobb részben zsidók, már korábban panaszt emeltek a hatóságnál az iránt, hogy az idegen kereskedők — szintén csaknem csupa zsidók — nekik nagy konkurrencziát csinálnak s kérelmeztek, hogy utobbakat tiltsák el az országos vásárokról. E panaszra való tekintettel a hatóság úgy határozott, hogy az idegen kereskedők számaára városnak egy félreeső pontján jelölt ki helyet, úgy hogy a helybeli kereskedőknek egész külön terük volt. Ez intézkedés következtében az idegen kereskedők a portékáiknak az árát annyira leszállították, hogy minden vevőt oda csábítottak. A helybeli kereskedők tehát újból azzal a keréssel fordultak a hatósághoz, hogy az idegen kereskedőknek egészen tiltsa meg portékájuk elárusítását. Hogy tehát minden tovább panasznak elejét vegye, a hatóság csak oly idegen kereskedőket bocsátott a vásárra, a kik megfelelő kereskedői okmányokkal igazolni tudják magukat. — Midőn ezt Julius 18-dikán a vásárra özőnlő kereskedőktől követelték, vizsály támadt, a melybe idegenek is beleleegyedtek. Majd egy koholt hirre a vevők és kereskedők közt is huzavona keletkezett. A kettős versengés csakhamar komoly jelleget öltött, úgy, hogy pár percz alatt az egész vásár talpon volt. Minden irányból 50—100 tagból álló parasztbandák rohantak lármázva a zsidó kereskedők bódéira s mindent összezuztak, szaggattak s megsemmisítettek. A hatósági biztos csa nagy nehezen menekülhetet az üldözöttöktől Smirnov orosz kereskedő házába, a kitől a tömeg erélyesen követelte a biztos kiadását s csak akkor nyugodt

meg' midőn azt mondta, hogy a biztos egy hátsó ajtón megszökött. A zavargások alatt épen istenitisztelet volt a városi templomban. Midőn Janoviszki lelkész hirt vett a zavargásról, teljes diszben, keresztrel a kezében kiment a nép közé és felszólitotta a tömeget, hogy csendüljön le. A lelkész meggyőző szavai nem tévesztették el hatásukat s a parasztok azonnal csendesebben kezdték viselni magukat. A kár, a melyet okoztak, huszezer rubelt meghalad.

— **Pályázatok.** A pulzi (szabolcsmegye iz. r. elemi iskolában egy tanítói állomás betöltendő. Évi fizetés 300 fl. Pályázók a magyar és német nyelv tudásán kívül, héberül oktatni is képesek legyenek. Folyamodványok f. é. augusztus hó 20-ig Rosenberg Bernát iskolaszéki elnökhöz benyújtandók. — A pöstyéni izr. orth. iskolánál tanítói állomás megüresetvén, annak betöltésére ezennel pályázat nyittatik. Évi 400 frt. Pályázóknak magyarul németül és héberül tudni kell. Folyamodványok e hó 20-ig benyújthatók: Scheibner Rezső hitk. elnökhöz.

Der Talmud auf der Anklagebank. Ily czimű füzet jelent meg e héten Lichtenstein J. tápio-szelei rabbi tollából. A szerző azt a föladatot tűzte ki magának, hogy a Talmudot az antiszemiták igazságtalan vádjai ellen védelmezze, a mi- és ezt megalégedéssel konstataljuk: sikerül is neki, annál is inkább, mivel ez olyan könnyű munka, hogy valami nagy apparatus nem is kell hozzá.

Előfizetési felhivás!

Azon tisztelt előfizetők, kiknek előfizetésük f. é. augusztus hó elsején lejárt, tisztelettel kérjük megrendeléseiket minél előbb megújítani, hogy a lap szétküldetésében fennakadás ne történjék.

Egyuttal kérjük a hitközségek t. előljáróit és hivatalnokait hirdetéseiket lapunk kiadó hivatalának közlés végett beküldeni, mert lapunk az ország zsidó hitközségei legnagyobb részének megküldetvén, a hirdetés sikere ez által is biztosítva van.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . . . 8 frt.

Fél évre . . . . . 4 frt.

Negyed évre . . . . . 2 frt.

Az „Egyenlőség“

kiadóhivatala.

„THE GRESHAM“

életbiztosító társaság Londonban.

Magyarországi fiók: Budapest, Fer. József-tér 5. a társaság házában.	Ausztriai fiók: Bécs Gizellastrásse 1. sz. [a társaság házában.
---	--

A társaság vagyona . . . . frk. 91.064.543.54
Évi levétel biztosítások és kamatból 1884. június 30-án . . . „ 17,926.068.77
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság feunállása óta (1848) több mint 1. . . . „ 164.776.000—
A legutóbbi tizenkét hónapos üzleti idő alatt a társaságnál . . . „ 66.393 200.—
értékig nyújtottak be ajánlatok, miáltal a társulat fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke . . . „ 1.391.163.329-
értékre megy. — Tervezetek és minden közelebbi felvilágosítások az osztrák-magyar birodalom minden nagyobb városban az ügynök urak és a magyar és osztrák fiókok által adatnak.

Pályázat.

A helybeli izr. hitközségnél a kántori állomás f. é. szeptember hó 1-én leszen betöltendő, melyre ezennel pályázat nyittatik. Megkivántatik a pályázótól, hogy zene értő legyen, hogy az isteni tiszteletet a kor kívánalmái szerint végezhesse és hogy athóra-felolvasásban kellő jártassággal birjon. Évi fizetése 600 frt és szokásos mellékjövedelem. Folyamodók ebbeli okmányait, koruk és családi állapotuk feltüntetése mellett, f. év augusztus hó 20-ig bezárólag nyujtsák be az alulirt elnökséghez, hogy annak idejében próbaelőadásra meghivathassanak. Az utazási költség megtérítésére azonban csak a megválasztott tarthat igényt.

Szigetvár, 1886-ik évi augusztus 2-án.

Blau Bernát,
hitk. elnök.

Pályázati hirdetés.

A tállyai izr. hitközség által szervezendő elemi fi- és leányiskolán f. é. szept. havában két tanítói állás betöltendő, melyre csakis oklevéllel bíró tanítók pályázhatnak. A tanítók fizetése: az első évre mint próba évre 500 frt. o. é. a főtanító s 300 frt. o. é. a segédtanító részére.

A véglegesítés az első sikeres próbaév eltelte után fog történni.

Azok, kik héber, magyar s német nyelvben tökéletességgel birnak s hittanban oktatást adhatnak, kéretnek, hogy bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket legalább f. év augusztus 20-ig az alulirott elnökséghez beküldeni sziveskedjenek.

Mellékes jövedelemre számithatnak, kiknek nejei zongora- francia nyelv- s kézi munkában tanithatnak.

Tállya (Tokaj mellett) 1886 július 20.

A tállyai izr. hitközség előljáráóság elnöke.

Pályázat.

— A hattvani zsidó-hitközség részéről egy tanítónői állomásra ezennel pályázat nyittatik. Pályázaktól megkivántatik, hogy felső népiskolára szóló képesítő oklevéllel birjon, hogy az elemi iskola leány-osztályátvezesse és a növendékeket kézi munkára is kiváló gondnal oktassa. Tartozik még azonként a tanárokon belül a fiuosztályban is meghatározandó tantárgyakból tanítani. Az állomás szept. 1-én betöltendő. Évi javadalmazás háromszáz forint és egy szobából álló lakás természetben. Csak is sikeres próbaév letelte után fog ez állomás rendszeresíteni és az illető tanítónő véglegesíteni. Kellően felszerelt folyamodványok f. hó 20-ig alulirothoz küldendők be. Hatvan, 1886 aug. 2-án Hattvani zsidó iskolaszék.

Hatvan. 1886. aug. 2-án.

**Hattvani zsidó
iskolaszék.**